

Джек Лондон
Златният пролом

В самото зелено сърце на пролома, където скалните масиви се отдръпват назад от суровата околност и смекчават своята строга линия, се бе образувало малко закътано ъгълче, изпълнено с безкрайна нежност, заобленост и кротост. Тук всичко бе в покой. Даже тясното поточе, забързано надолу, бе;

приглушило своята бълбукаща песен и се бе разстлало в тихо езерце. С отпусната глава и полуразтворени очи, застанал до колене във водата, дремеше един елен с червена кожа и големи разклонени рога.

От едната страна на езерцето, като че от самата вода, започваше малка моравя; прохладната и свежа зеленина се простираше до подножието на смръщената скала. От другата страна брегът постепенно се издигаше нагоре и се сливаше с отсрещната каменна стена. Чудесна трева покриваше този склон –

трева, изпълнена с цветя тук-таме оранжеви, виолетови и златисти петна. От долната си страна проломът беше закрит от скали и не се виждаше нищо. Скалните масиви рязко се свеждаха един към друг и проломът завършваше в един хаос от покрити с мъх скали, скрити под зелената завеса от диви лози, пълзящи растения и клони на дървета. Нагоре по пролома се извисяваха хълмове и върхове, ширеха се далечни подножия, покрити с иглолистни гори. Още по-нагоре, подобно на облаци, издигнали се високо в небето, се изправяха бели минарета; там вечните снегове на Сиера блестяха строго на слънчевите лъчи.

В пролома нямаше прах. Листата на дърветата и цветята бяха чисти и девствени. Младата трева се стелеше като кадифе. Над малкото езерце три Тополи ръсеха снежнобял мъшец и той се рееше бавно в неподвижния въздух. По склона цветчетата на мансанитата все още изпълваха въздуха с пролетен аромат, докато листата ѝ, помъдрели от опитността, започваха вече да се увиват във вертикални фунийки, за да се предпазят от сушата на настъпващото лято. По откритите места на склона, където не достигаше и най-дългата сянка на мансанитата, спокойно извисяваха стебла перуники, подобни на облак пурпурно крилати молци, внезапно застинали в своя си

полет, но готови всеки миг да затрептят с крилца и отново да полетят. Тук и там този горски арлекин – мадронът, разрешил да го издебват в момент, когато променя тъмнозелената окраска на стеблото си в червена, издишваше аромата си във въздуха от своите големи восъчни камбанки. Кремавобели като момини сълзи, тези камбанки изпущаха чудно-тоухание на пролетта.

Не се чувствуваше и най-слаб полъх на вятъра. Наситен с аромат,

въздухът беше задрямал. Това благоухание би било силно, ако въздухът бе тежък и влажен. Но той бе резлив и ефирен. Сякаш бе просмукал звездната светлина, пронизана и затоплена от лъчите на слънцето и напоена със сладкия дъх на цветята.

Една случайна пеперуда прелиташе наоколо и се гмуркаше ту в оветените, ту в сенчестите места. От всички страни се носеше ниското и сънно жужене на планински пчели – веселите сибарити, които се блъскаха една в друга, без да имат време да проявяват груба неучтивост. Малкото поточе ромолеше безшумно през пролома, като само от време на време водата тихо проплясваше. Ромонът на поточето

приличаше на сънен шепот, който ту замираще в съня, ту разбуден се издигаше отново нагоре.

В сърцето на пролома като че всичко бе застинало. Слънчевите лъчи и пеперудите бавно се промъкваха между дърветата. Жуженето на пчелите и

ромонът на поточето също така бавно се носеха във въздуха. Тези застинали звуци и цветове се преплитаха в някаква нежна и неосезаема материя, която представляваше духът на пролома. Това бе духът на спокойствието, но не на смъртта, с равномерно биещ пулс на живота, на тишината, но не на мълчанието, на движението, което не бе действие, на Отмората, изпълнена с жизнени сили, далечна на жестоките борби и тежкия труд. Духът на пролома беше дух на покоя на живите, сънлив от спокойствие и доволство, необезпокояван от тътена на далечни войни.

Подчинен на властта на витаещия в пролома дух; червенокожият елен с разклонени рога дремеше, затънал до колене в прохладното, сенчесто езерце. Тук не го безпокояха никакви мухи и отпуснат, той си почиваше. Понякога ушите му помръдваха, долавяйки шепота на пробудилото се поточе, но те помръдваха лениво, защото той знаеше, че това бе самият поток, който ставаше бърлив, когато откриеше, че е задрямал.

Изведнъж ушите на елена щръкнаха в очакване да доловят звука. Той извърна глава надолу към пролома. Чувствителните му трептящи ноздри задушиха въздуха. Очите му не можеха да проникнат зелената стена, зад която, бълбукайки, се скриваше поточето, .но до слуха му достигна гласът на човек.

Той бе равномерен и напевен. След това до ушите на елена долетя рязък удар на метал върху скала. При този звук той изпръхтя и с един скок прелетя над водата и се озова на полянката, където копитата му потънаха в кадифето на младата трева. Там той отново наостри уши и подуши въздуха. После премина през малката моравя, като от време на

време се спираше да се послуша, и подобно на привидение изчезна безшумно от пролома.

Започнаха да се чуват удари от подковани с габъри ботуши и гласът на мъжа се усили. Той се извиси в песен и ставаше все по-отчетлив, така че сега можеха да се различат и думите.

Обърни се, погледни този куп от добрини... Ти греха презираш, зная! Хвърлай тежката торба с греховете от гърба – утре сутрин ще си в рая!

Песента се придружаваше от шум от катерене и духът на пролома изведнъж отлетя, носен от копитата на червенокожия елен. Зелената завеса се разтвори на едно място и в отвора се показа мъж, който се загледа в моравата, езерото и стръмния склон. Човекът не обичаше да бърза. Той обгърна с поглед откритата му се пред него картина, след това прокара очи по всички подробности, за да провери първото си впечатление. Едва след това отвори уста и тържествено и живо изрази своето одобрение:

– Какво чудо на природата! Погледни само! Гора и трева, и вода, и склон! Истинско място за златотърсачи! Същински рай! И свежа зеленина за уморени очи! Само мързеливците няма да го харесат. Тайно пасбище за златотърсачи и място за почивка на изморени магарета. Чудно е, дявол да го вземе!

Лицето му имаше землист цвят. От него лъхаше сърдечност и весел нрав. Всяка мисъл, всяко вътрешно настроение мигновено се изписваха по това подвижно лице. Мислите му се четяха като отворена книга. Те пробягваха по лицето като вятър по повърхността на езеро. Косата му, рядка и невчесана, имаше неопределения цвят на лицето му. Изглежда, всичкият цвят, определен за неговото тяло, е бил изразходван за очите, които бяха поразяващо сини. Засмени и весели, от тези очи струеше наивност и детско изумление, а заедно с това лъхаше голяма самоувереност и силна целенасоченост, основани на личен опит и познание за света.

Изад завесата от диви лози и пълзящи растения той хвърли на полянката миньорската кирка, лопата и корито за промиване на злато, а след това сам излезе на откритото място. Беше облечен в избелели от слънцето панталони и черна памучна риза, на краката си носеше груби, подковани обувца, а на главата шапка, толкова безформена и мръсна, че самият ѝ вид говореше за сурова борба с ветрове, дъжд, слънце и дим от огньовете. Той стоеше изправен, устремил очи към пълната с тайнственост картина, вдишваше топлото, сладостно дихание на този пролом-

градина с пълни гърди. Ноздрите му се бяха разширили и потрепваха от наслада. Засмените му очи замижаха и заприличаха на две сини резки, лицето му се разтопи от удоволствие, устата му се разтвори в усмивка и той се провикна силно:

– Танцуващи глухарчета и весели ружи, тук мирише чудесно! Който си няма работа, да говори за розово масло и парфюмерийни фабрики. Та те не могат и да се мерят с всичко това!

Човекът имаше навик да разговаря сам със себе си. Одухотвореното му лице издаваше всяка негова мисъл и настроение, а езикът се стараяше да не изостава, като повтаряше всичко това на глас. Човекът легна до брега на езерцето и пи дълго и жадно от водата.

– Вкусна е – промърмори, повдигайки глава, и докато си избърсваше устните с опакото на ръката, се загледа към насрещния бряг. Той привлече вниманието му.

Все още легнал по корем, мъжът дълго и внимателно изучава образуванията, на склона. Това бе поглед на опитен човек, той се плъзгаше нагоре по склона и по ронливата скалиста стена на пролома, а после отново се спущаше до самия край на водата. Мъжът се изправи на крака и удостои склона с втори поглед.

– Бива си го! – каза в заключение и вдигна от земята кирката, лопатата, и коритото за промиване.

Той пресече поточето малко по-долу от езерцето, стъпвайки леко от камък на камък. Там, където склонът опираше до самата вода, човекът загреба една лопата пръст и я изсипа, в коритото за промиване на злато. Той приклезна, стисна коритото с двете си ръце и го потопа наполовина във водата. След това с ловки движения започна да го разклаща и да промива земята и чакъла. По-леките частици изплаваха на повърхността. С едно ловко навеждане на коритото той ги изхвърли навън. От време на време, за да ускори работата, той поставяше коритото на земята и изтребваше с ръце големите камъни и парчетата скала.

Съдържанието на коритото бързо намаляваше, докато в него остана тънък пласт земя и мънички камъчета. Сега човекът започна да работи много бавно и внимателно. Работата бе твърде деликатна

и той промиваше все по-внимателно и по-внимателно, оглеждаше щателно дъното и вършеше всичко с леки движения. Накрая в коритото като че не остана нищо друго освен вода. С бързо тръсване човекът изхвърли водата обратно в потока, и на дъното на коритото се откри слой тъмен пясък. Толкова тънък бе този слой, че приличаше по-скоро на цветна драсканица. Той я изследва внимателно. В средата ѝ проблесна

златна люспица. Човекът гребна малко вода през ниския ръб на коритото. С едно

бързо тръсване той накара водата да се плъзне по дъното и да размърда пясъчинките. Втора златна люспица възнагради усилието му.

Сега човекът започна да промива с такова внимание, каквото не бе нужно при обикновеното промиване на златоносен пясък. Той пускаше от време на време малка част от пясъка да излиза над ниския ръб на коритото. Оглеждаше внимателно и най-малката пясъчинка, преди да я пусне да се плъзне над ръба на коритото и да изчезне в потока. Пускаше ревниво пясъчинка след пясъчинка. Малко златно зрънце, не по-голямо от върха на топлийка, се появи на ръба на коритото, но с помощта на водата той го върна обратно на дъното. По същия начин; върна и други златни зрънца. Човекът полагаше големи грижи за тях. Подобно на пастир, той вардеше своето стадо от златни зрънца така, щото нито едно да не се изгуби. Накрая в коритото не остана нищо друго освен златните зрънца. Той ги преброи и след толкова много труд с едно последно завъртане на коритото ги изхвърли.

Когато се изправи на крака, сините му очи блестяха от желание. „Седем“ – измърмори той, като уточняваше броя на златните зрънца, заради които толкова много се бе трудил и които така безцеремонно бе изхвърлил. „Седем“ – повтори той с натъртване, като се опитваше с това да запечата цифрата в паметта си.

Човекът стоя дълго време неподвижно, оглеждайки склона. Сега в очите му гореше любопитство. Той потрепваше от възбуда и желание, подобно на хищно животно, попаднало на прясната следа на дивеча.

Направи няколко крачки надолу по ручея и отново загреба пръст с лопатата.

Наново започна внимателното промиване, ревнивото задържане на златните зрънца и рязкото движение, с което ги изхвърляше обратно в потока. Златното му стадо намаляваше.

– Четири, пет – мърмореше той и накрая повтори: – Пет!

Не можа да се въздържа да не огледа наново хълма, преди да напълни коритото малко по-надолу. Неговото златно стадо непрестанно намаляваше. „Четири, три, две, едно“ – броеше той на глас, като се спущаше надолу по течението на поточето. Когато само едно златно зрънце го възнагради за труда, той прекрати промиването и запали огън със сухи клонки. След това пхна коритото за промиване на златоносен пясък в огъня и го държа в него, докато цветът му не стана синкавочерен. После вдигна коритото, огледа го с критичен поглед и кимна одобрително с

глава. На такъв фон и най-малкото златно зрънце нямаше да убегне от погледа му.

Той се спусна още по-надолу по течението и напълни наново коритото. Наградата му бе едно-единствено зрънце. След третото напълване в коритото не остана никакво злато. Това не го задоволи и той

напълни коритото още три пъти, като загребваше пръстта от места, разположени на един фут едно от друго. След всяко промиване в коритото не оставаха никакви златни зрънца, но вместо да го отчая, това го изпълваше със задоволство. След всяко безрезултатно промиване неговото вълнение растеше и накрая, изправяйки се, той възкликна с ликуващ глас:

– Господ да ме убие, ако не съм открил това, което търся!

Той се върна до мястото, откъдето бе взел първите проби, и започна отново да промива, като този път тръгна нагоре по течението. Отначало златното му стадо се увеличаваше – увеличаваше се невероятно бързо. „Четиринадесет, осемнадесет, двадесет и едно, двадесет и шест“ – продължаваше да брои той на глас. Точно над езерцето той получи най-много – тридесет и пет златни зрънца.

– Това почти заслужава Да се прибере – каза той със съжаление, като позволи на водата да отнесе златните зрънца.

Слънцето се издигна на зенита. Човекът продължаваше да работи. Корито след корито той се движеше нагоре по потока, но сега резултатът на неговия труд постоянно намаляваше.

– Просто е чудно как намалява – възкликна той, когато в една цяла лопата пръст имаше само едно златно зрънце.

И когато при следващите няколко промивания не намери никакво злато, той се изправи и огледа хълма със самоуверен поглед.

– Хей, госпожице Златна жила! – извика той, като че се обръщаше към някакъв слушател, скрит в недрата на склона, издигнал се пред него. – Хей, госпожице Златна жила! Аз идвам, идвам и непременно ще се добера до вас. Чувате ли ме, госпожице Златна жила? Ще се добера до вас, това е сигурно, както две и две четири.

Той се обърна и хвърли преценяващ поглед към слънцето, издигнало се в синевата на безоблачното небе точно над главата му. След това тръгна надолу по пролома покрай дупките, от които, бе вземал пръстта за промиване, пресече потока под езерцето и изчезна зад зелената завеса. Духът на пролома със своята тишина и спокойствие нямаше възможност да се върне, защото гласът на човека, запял весела песничка, продължаваше да цари наоколо.

След малко, като вдигаше голям шум, стъпвайки с подкованите обувци по камъните, той се върна. Зелената завеса изведнъж се разтресе. Тя се огъваше назад и напред, като че се съпротивляваше на някого. Разнесе се силно стържене и дрънкане на метал. Гласът на човека се извиси и прозвуча рязко и заповеднически. Някакво едро тяло се промъкваше с пръхтене през гъсталака. Чу се дращане на счупени клони, и под дъжд от падащи листа от зеления гъсталак изскочи кон. На гърба си носеше вързоп, от който висяха отчупени клонки дива лоза и пълзящи растения. Животното огледа с учудени очи полянката, на която го бяха избутали, после наведе глава и започна доволно да пасе. От гъсталака се появи втори кон, подхлъзна се на покритите с мъх камъни и успя да се задържи на крака едва когато копитата му потънаха в обраслата с трева моравка. Въпреки че не го яздеше никой, на гърба му бе привързано голямо мексиканско седло, износено и избеляло от дълга употреба.

Шествието завършваше човекът. Той хвърли на земята вързоп и седлото, определи място за стануване и остави животните да пасат на свобода. После разтвори вързоп и извади от него тиган и кафениче. След това събра наръч сухи клонки и с няколко камъка направи огнище.

– Еха! – възкликна той. – Имам страшен апетит. Ако ме поканят, няма да откажа и на железни стружки и клинци, само ще благодаря учтиво на домакинята и ще си взема отново.

Той се изправи и докато тършуваше из джобовете си за кибрит, зашари с очи по насрещния хълм. Пръстите му бяха хванали кибритената кутийка, но се разтвори и той измъкна ръката си празна от

джоба. Човекът явно се колебаеше. Той погледна нещата, с които искаше да приготви обяда си, погледна и хълма.

– Ще опитам още веднъж – реши и се отправи към потока. Зная, че няма никакъв смисъл – говореше той, като че се оправдаваше пред някого, – но няма да ми стане нищо, ако се нахраня след един час.

На няколко крачки от първия ред дупки той започна да копае втори. Слънцето взе да клони на запад, сенките се удължиха, но човекът – продължаваше да работи. Започна и трети ред дупки. Като се изкачваше постепенно по хълма, той го разсичаше с хоризонтални редове. Центърът на всеки ред даваше най-много злато, докато в краищата му не се получаваше даже и зрънце. С изкачването му нагоре по хълма редовете ставаха все по-къси. Те се скъсяваха равномерно, което показваше, че някъде към върха на склона последният ред ще се състои само от една дупка. Редовете придобиваха форма на обърнато „V“. Страните на това „V“ обозначаваха границите на златоносния пясък.

Човекът очевидно се стремеше към връхната точка на обърнатото „V“. Той често вдигаше очи към върха, като се стремеше да определи точката, в която щеше да свърши златоносният пясък. Към тази въображаема точка, разположена в хълма някъде над него, той се обръщаше с фамилиарното име „госпожице Златна жила“.

– Слезте долу, госпожице Златна жила! Бъдете така добра и любезна и слезте долу!

– Добре – добави той след малко и в гласа му прозвуча решителност. – Добре, госпожице Златна жила. Разбрах, че трябва да се изкача горе и да ви пипна в ръчичките си. И ще го направя, ще го направя! – добави малко след това със заплашителен глас.

Той занасяше всяко корито с пясък до водата, за да го промие, и колкото по-нагоре се изкачваше по хълма, толкова повече злато добиваше, докато най-сетне започна да го събира в една празна кутия от бакпулвер, която слагаше небрежно в задния джоб на панталона си. Той бе така погълнат от работа, че не забеляза бавното падане на сумрака, предвестник на настъпващата нощ. Разбра, че денят е свършил едва когато, въпреки цялото си старание да открие златни зрънца по дъното на коритото, не успя да види нищо. Той рязко се изправи. Престорен ужас и учудване се изписаха по лицето му, когато процеди през зъби:

– По дяволите! Съвсем си изгубих ума; и обяда даже забравих!

Като се препъваше в тъмното, той пресече потока и запали своя закъснял огън. Вечерята му се състоеше от питки с бекон и претоплен боб. След като се нахрани, човекът запали лулата си и седна край тлеещия огън, заслушан в звуците на нощта и загледан в лунните лъчи, които струяха през пролома. Малко по-късно той застла леглото си, събу тежките си обуца и дръпна одеялата до брадата си. На лунната светлина лицето му изглеждаше бледо като на мъртвец. Но този мъртвец знаеше кога да възкръсва, защото мъжът изведнъж се надигна на лакът и впи поглед в своя хълм.

– Лека нощ, госпожице Златна жила – извика той със сънен глас. – Лека нощ!

Човекът проспа сивите предутринни часове, докато косите лъчи на слънцето не паднаха върху затворените му клепачи. Той се стресна и се събуди, после дълго се оглежда наоколо, докато се убеди в собственото си съществуване и връзката си със събитията от вчерашния ден и настоящата минута.

За да се облече, трябваше само да, нахлузи обувката на краката си. Той погледна към огнището, после към хълма, поколеба се, но надви

изкушението и запали огъня.

– Не бързай, Бил, не бързай! – съветваше се той сам. – Какъв смисъл има да бързаш. Само се мориш и потиш. Госпожица Златна жила ще те почака. Тя няма да избяга, преди да изядеш закуската си. А сега, Бил, ти се нуждаеш от нещо ново в менюто. Хайде, запретвай ръкави!

На брега на потока човекът отрязва една къса пръчка, след това извади от джоба си въдичарски конец и една окаяна, но била навремето си чудесна въдичарска муха.

– Може би днес ще кълват от заранта – говореше си той под носа и хвърли въдицата. Миг след това извика весело: – Какво ви казвах, а? Какво ви казвах?

Той нямаше въдичарска макара, а не искаше да губи и време, затова издърпа бързо въдичарския конец и измъкна от водата една лъскава десетинчова пъстърва. Още три пъстърви, които хвана за кратко време, осигуриха закуската му. Докато пресичаше поточето, стъпвайки по камъните, една неочаквана мисъл го поразя за миг и той се спря.

– Няма да е лошо да се поразходя надолу по потока – каза. – Не се знае кой може да дебне наоколо.

Прекосявайки поточето, той си говореше: „Непременно трябва да наобиколя.“ Мисълта да вземе предпазни мерки обаче изхвъркна от главата му и той се зае с работата.

Изправи гръб едва привечер. Кръстът му се бе схванал от наведено-то положение, в което работеше, и разтривайки изтръпналите си мускули с ръка, каза:

– Е, как ти се струва тази работа? Отново забравих да обядвам. Ако не внимавам, ще се превърна в чудак, който се храни само сутрин и вечер.

– Златните жили наистина могат да накарат човека да си изгуби ума – разговаряше той със себе си, като се увиваше в одеялата. Не забрави да поздрави и хълма. – Лека нощ, госпожице Златна жила! Лека нощ!

Той стана с изгрева на слънцето, изгълта надве-натри закуската си и се захвана рано за работа. Завладяваше го някаква треска, която даже увеличаващото се златно съдържание на коритото не можеше да успокои. Бузите му поруменяха, но не, от топлината на слънцето; той не чувствуваше умора, не забелязваше как лети времето. Като напълнесе коритото с пръст, той се спущаше тичешком по хълма, за да го промие, след това, дишайки тежко, с препъване и ругатни, без да може да устои на желанието, отново се затичваше нагоре по хълма, където пак пълнеше коритото.

Сега се намираше на сто ярда над водата и обърнатото „V“ започна да добива завършен вид. Ширината на редовете, от които получаваше златните зрънца, постепенно намаляваше и човекът мислено продължи страните на обърнатото „V“ до мястото, където щяха да се срещнат. Това бе неговата цел, връхната точка на това „V“, заради което промиваше корито след корито в старанието си да я достигне.

– Точно на два ярда над мансанитата и един ярд надясно – реши най-после той.

Изведнъж го овладя изкушението.

– Всичко е ясно като бял ден – каза той и като прекрати работата си, се изкачи до набеязания връх. Напълни коритото с пръст и се спусна до потока да го промие. В пръстта нямаше и следа от злато. Копаеше дълбоко, копаеше плитко, напълни и проми дванадесетина корита, но трудът му не бе възнаграден даже и с едно нищожно златно зрънце. Той се ядоса на себе си и започна да се ругае безпощадно за това, че се бе поддал на изкушението. После се върна долу и продължи да копае.

– Бавно, но сигурно, Бил. Бавно, но сигурно – говореше си с напевен глас. – Крайно време е да разбереш, че сляпото щастие не е за тебе. Умната, Бил, умната. Бавно, но сигурно, това е единственото разумно нещо, което можеш да направиш. Карай така и не се бой!

С намаляване дължината на редовете страните на обърнатото „V“ все повече се доближаваха, но заедно с това се увеличаваше и дълбочината. Златната следа постепенно потъваше в склона на хълма. Сега в коритото попадаха златни зрънца само от тридесет инча дълбочина. Земята, която вадеше от двадесет и пет инча, а после и от тридесет и пет инча, не съдържаеше никакво злато. В самата основа на „V“, до брега на потока, той извличаше златото току от самите корени на тревата. Колкото се изкачваше по-нагоре по хълма, толкова златото потъваше по-дълбоко. Да изкопае яма, дълбока три фута, за да промие само едно корито, не беше лека работа, а преди да се добере до върха на това „V“, сигурно трябваше да изкопае още много такива дупки.

– Бог знае колко надълбоко отива следата – въздъхна човекът, като прекъсна за момент работата си и започна да разтрива с ръка схванатия си кръст.

Трескав от нетърпение, със схванат кръст и вцепенени мускули, мъжът дълбаеше меката кафява пръст с кирка и лопата и пълзеше бавно нагоре по хълма. Пред него се разстиляше гладкият склон, изпъстрен с цветя и напоен с тяхното ароматно дихание. Зад него земята бе опустошена. Като че гладката повърхност на хълма бе поразена от някакво

изригване. Със своето бавно придвижване напред той приличаше на плужек, който осквернява красотата, като оставя зад себе си отвратителна следа.

Въпреки че потъващата златна следа увеличаваше усилията на човека, той намираше утешение в непрестанното увеличаване на златното съдържание на коритото. Двадесет цента, тридесет цента, петдесет цента, шестдесет цента – така оценяваше златото, което оставаше в коритото, а привечер постави рекорд; стойността на златото, добито от една лопата пръст, бе равностойно на цял долар.

– Бас ловя, че някой любопитен ще си напъха носа в тази работа, такъв е моят късмет – промърмори той със сънен глас, като дръпна одеялата до брадата си.

Изведнъж се надигна и седна.

– Бил – извика той рязко. – Слушай какво ще ти кажа, Бил. Чуваш ли ме? Утре сутринта ще обиколиш наоколо и ще хвърлиш, по едно око навсякъде. Ясно ли ти е? Утре сутринта, и да не забравиш!

Той се прозя, погледна към своя хълм и каза:

– Лека нощ, госпожице Златна жила! Сутринта човекът се надигна преди изгрева на слънцето; когато първите му лъчи се плъзнаха по него, бе привършил вече закуската си и се катереше по каменистата стена на пролома, избирайки ронливите места, понеже даваха по-добра опора за краката. Като се изкачи на върха и се огледа наоколо, той видя, че се намира в центъра на уединението. Докъдето стигаше погледът му, се редяха планински вериги. Той отправи очи на изток и като прескачаше милите, които отделяха планинските вериги, се спря накрая върху снежните върхове на Сиера – главната планинска верига, която като че отбелязваше задната граница на запада, издигнала се чак до небето. На север и на юг той виждаше по-отчетливо плетеницата на планинските вериги, която се вливаше в морето от планини. На запад веригите постепенно се снишаваха, превръщаха се в закръглени подножия, които пък се спущаха към голямата долина, която той не можеше да види.

В целия този величествен простор той не забелязваше никаква следа от човек, нито от човешко

творение освен разкъсаната гръд на хълма под нозете си. Човекът гледа дълго и внимателно. Веднъж му се стори, че далече надолу под неговия пролом вижда да се издига тънка струйка дим. Вгледа се отново и реши, че това е пурпурна омара, която на фона на нагънатата зад нея каменна стена на пролома изглеждаше тъмна.

– Хей, госпожице Златна жила – извика той, като се наведе над

пролома. – Излизайте от своето скривалище. Аз идвам, госпожице Златна жила! Идвам!

Тежките обуца на краката му придаваха тромав вид, но той се спусна надолу от шеметната височина леко и пъргаво, подобно на дива коза. На самия ръб на пропастта стъпи върху един камък, който се хлъзна под краката му, но това не го смути ни най-малко. Човекът като че знаеше с точност кога може да последва нещастие и междувременно успяваше да използва несигурната опора, за да се Отхвърли от нея и да попадне на сигурно място. Там, където наклонът ставаше толкова стръмен, че не Можеше да застане изправен даже и за една секунда, човекът Не се колебаеше. Краката му стъпваха за по-малко и от секунда на фаталното място, но това бе достатъчно, за да използва опората, от която отскачаше по-нататък. Там, където не можеше да се използва тази част от секундата, човекът прехвърляше тялото си напред, като впиваше за миг ръце в някоя издадена скала или пукнатина, или пък се хващаше за някой храст със съмнително дълбоки корени. Накрая той изкрещя диво и с един скок се откъсна от скалата, падна върху рохкавата пръст и завърши слизането си сред тонове свличаща се земя и камъни.

От първото корито тази сутрин той получи злато, примесено с пясък, на стойност два долара. Извади то точно от центъра на обърнатото „V“. От двете страни на центъра количеството злато бързо намаляваше. Редовете на дупките ставаха все по-къси. Доближаващите се страни на обърнатото „V“ отстояха само на няколко ярда една от друга. Точката, в която трябваше да се срещнат, се намираще на няколко ярда над него. Но златната следа потъваше все по-дълбоко и по-дълбоко в земята. Рано следобед той копаеше дупките на пет фута дълбочина, за да намери златната следа.

Всъщност тя се бе превърнала в нещо повече от Обикновена следа; това бе истинска златна мина и човекът реши, след като открие самата жила, да се върне и поработи на повърхността на земята. Нарастващото златно съдържание в коритото за промиване започна да го тревожи. Късно следобед от всяко промиване той получаваше злато за три-четири долара. Човекът се почеса объркано по главата и хвърли поглед към храста мансанита, който растеше на няколко крачки зад него, където приблизително се намираще връхната точка на обърнатото „V“. Той кимна с глава и каза пророчески:

– Има две положения; Бил, точно две положения. Или госпожица Златна жила се е разпиляла

навсякъде по хълма, или пък е толкова богата, че ти няма да можеш

да я отнесеш със себе си. А това

ще е голям срам за тебе, а? – изкиска се той, като размишляваше над тази толкова приятна задача.

Нощта го завари край потока. Очите му се бореха със стъпяващия се мрак, докато промиваше последното корито, в което имаше злато за пет долара.

– Жалко, че нямам електрическо фенерче, за да продължа работата – каза той.

Тази нощ му беше трудно да заспи. Лежеше неподвижно, затваряше очи и се надяваше, че ще заспи, но силното желание бушуваше в кръвта му, той отново ги отваряше и промърморваше уморено:

– Иска ми се вече да е съмнало.

Сънят най-после го налегна, но блясъкът на звездите едва бе започнал да избледнява, когато очите му се отвориха. Сивите предутринни часове го завариха закусил и тръгнал нагоре по хълма, по посока на тайнственото убежище на госпожица Златна жила.

В първия ред, който изкопа, имаше място само за още три ями, златната следа се бе стеснила много и той се бе приближил до нейния извор, към който се стремеше вече четвърти ден.

– Спокойно, Бил, спокойно – увещаваше се той, започвайки последната дупка, където страните на обърнатото „V“ най-сетне се срещнаха в една точка.

– Най-после ми паднахте в ръчичките, госпожице Златна жила, и сега няма начин да се отървете от мен – повтори той няколко пъти, като копаеше все по-надълбоко и по-надълбоко в ямата.

Четири фута, пет фута, шест фута потъваше той

в земята. Ставаше все по-трудно да се копае. Кирката удари в скала и я разчупи. Човекът разгледа внимателно скалата.

– Отлежал кварц – каза в заключение и изчисти с лопатата, пръстта от дъното на ямата. Човекът започна да копае с лопатата кварца, който, след всеки удар се разчупваше на парчета. Загреба изкопаната рохка маса с лопатата. Изведнъж нещо проблесна с жълтеникав оттенък. Той захвърли лопатата и веднага клекна долу. Както и земеделецът почиства пръстта от току-що изровените картофи, така и човекът започна да чисти земята от парчето кварц, което стискаше в ръцете си.

– Горкият Сарданапал! – извика той. – Цели парчета и буци! Цели парчета и буци!

Парчето, което държеше в ръцете си, беше наполовината кварц, а другата му половина бе чисто злато. Той го пусна в коритото за

промиване и започна да изучава друго парче. Тук-таме по него се забелязваше жълт цвят, но той разчупи кварца със силните си пръсти, докато и двете му шепи се напълниха с блестящо злато. Човекът чистеше парче след парче от полепналата пръст и ги слагаше в коритото за промиване. Ямата сега представляваше цяло съкровище. Кварцът така се бе разпаднал, че бе по-малко от златото. От време на време той намираще парчета, по които не бе полепнало нищо, това бяха парчета чисто злато. Там, където кирката попадеше в самата сърцевина на жилата, разкъсаната ѝ гръд искреше, подобно на шепи жълти скъпоценни камъни, и човекът навеждаше глава към нея и бавно я въртеше наоколо, като се любуваше на ослепителната

игра на светлината.

– Хвалете се с вашите златни находки – пръхтеше презрително човекът. – Та те не струват и тридесет цента пред тази жила. Тук излиза само чисто злато. По дяволите, отсега нататък ще наричат това място „Златният пролом“.

Все още седнал с подгънати крака, човекът продължаваше да разглежда парчетата и да ги отделя в коритото за промиване. Изведнъж го обзе предчувствие за приближаваща се опасност. Стори му се, че върху него падна някаква сянка. Но сянка нямаше. Сърцето подскочи в гърдите му и нещо го стисна за гърлото. После кръвта му бавно започна

да се охлажда и той почувствува как потната риза се вледенява върху тялото му. Той не скочи, нито се огледа наоколо. Не се помръдна. Обмисляше характера на предупреждението, което бе получил, като се стараеше да определи източника на тайнствената сила, която го бе предупредила да улови присъствието на това невидимо същество, което го заплашваше. Има предчувствия за надвиснала опасност, които ни действуват по незнайни пътища, неуловими за нашите сетива; сега човекът изпитваше същото това предчувствие, но не знаеше откъде идва то. Като че облак бе затулил ненадейно слънцето. Между него и живота повея нещо мрачно, задушавашо. Някакъв мрак, който погълна живота и доведе смъртта – неговата смърт.

Цялото му същество го заставяше да скочи и да застане лице срещу лице с невидимата опасност, но волята се наложи над уплахата и той остана седнал с подвити крака, стиснал бучка злато в ръцете си. Не смееше да се огледа наоколо, но сега разбра, че зад него, някъде горе, се крие нещо. Той се престори, че е много задълбочен в златото, което държеше в ръцете си. Разглеждаше внимателно златната бучка, въртеше я, обръщаше я от всички страни и чистеше полепналата по нея пръст. През

цялото време знаеше, че зад него стои някой и гледа златото през рамото му.

Като даваше вид, че вниманието му все още е погълнато от бучката злато в ръцете му, той се послуша напрегнато и долови зад себе си някакво дишане. Очите му зашариха по земята пред него с надежда да открият нещо, което може да му послужи вместо оръжие, но видя само изровеното злато, което в този случай нямаше абсолютно никаква стойност. До него лежеше кирката, доста удобно оръжие в някои случаи, но не и в сегашния. Човекът съзнаваше своето безсилие. Намираще се в тясна дупка, дълбока седем стъпки, така че даже и главата му бе под повърхността на земята. Той бе в капан.

Човекът продължаваше да седи с подгънати крака. Спокойствието и хладнокръвието не го бяха напуснали, но като преценяваше в ума си всяка, възможност за спасение, все повече се убеждаваше в своята безпомощност. Все пак той продължи да чисти златните бучки от пръстта и да ги хвърля в коритото за промиване. Нищо друго не му оставаше да прави. Все пак знаеше, че рано или късно ще се наложи да се изправи и да погледне опасността в лицето на този, който сега дишаше зад гърба му. Минутите летяха и с отминаването на всяка една от тях той знаеше, че все повече и повече се приближаваше до момента, когато ще трябва да се изправи или – и той отново почувствува леденостудената к риза върху тялото си – да посрещне смъртта така, както се бе надвесил над своето съкровище. Все още продължаваше да седи с подгънати крака, чистеше пръстта, полепнала по златните бучки, и не преставаше да мисли как да се изправи, Можеше да скочи изведнъж и да се измъкне от ямата, а на равното място да посрещне опасността в лицето. Или пък да се изправи бавно и небрежно и уж случайно да открие този, който дишаше зад гърба му. Имстинктът му и всяка фибра на неговото тяло го призоваваха да скочи внезапно и веднага да се измъкне от ямата. Разумът и хитростта го караха да не бърза, а предпазливо да се срещне с врага, който го заплашваше и когото той не можеше да види. Докато размишляваше, над главата му се разнесе оглушителен трясък. В същото време нещо със страшна сила го удари по лявата страна на гърба и от мястото на удара по цялото му тяло, плъзнаха огнени вълни. Той се хвърли нагоре, но преди да успее да се изправи, се строполи на земята. Тялото му се сгърчи като лист, повехнал от внезапна горещина, краката му се преплетоха и той се повали на дъното на тясната дупка. Гърдите му се удариха в коритото със злато, а лицето в изкопаната земя и парчетата скала. Краката му се свиха конвулсивно няколко пъти, а тялото му затрепера като

от силна треска. Белите му дробове бавно се разшириха в дълбока въздишка. След това той започна бавно, много бавно да издишва въздуха и също така бавно тялото му се отпусна и остана неподвижно.

Застанал на ръба на ямата, с револвер в ръка, един мъж надничаше надолу. Дълго се визира той в проснатото под него безжизнено тяло. След малко непознатият седна на края на ямата така, че да може да гледа в нея, и постави револвера, на коляното си. Бръкна с една ръка в джоба си и извади оттам парченце кафява книжка. Върху нея изсипа няколко щипки тютюн и сви цигара, кафява и дебела, с подгънати краища. Не откъсваше даже и за минутка очи от простряното на дъното на ямата тяло. Запали цигарата и смукна с наслада тютюневия дим. Той пушеше, без да бърза. Веднъж цигарата му угасна и той наново я запали. И през цялото време продължаваше да наблюдава тялото; под себе си. Накрая хвърли фасата и се изправи на крака, приближи се до самия ръб на ямата. Като все още стискаше револвера в дясната си ръка, той се надвеси, опря ръце в краищата на ямата и спусна тялото си надолу. Когато краката му стигнаха на един фут от дъното, той пусна ръцете си и скочи долу.

В момента, в който стъпалата му докоснаха дъното, той видя ръката на златотърсача да се повдига и почувствува как го прихваща, светкавично през краката и го поваля долу. В момента на скока непознатият държеше револвера си над главата. Той насочи револвера надолу със същата бързина, с която златотърсачът бе сграбчил краката му. Тялото му се намираще още във въздуха, когато натисна спусъка. Изстрелът тресна оглушително, в тясното пространство. Пушекът изпълни дупката и той не можеше да различи нищо. Непознатият падна по гръб и златотърсачът с котешка пъргавина скочи върху него. Непознатият отпусна дясната си ръка и натисна отново спусъка, но златотърсачът му нанесе с лакът светкавичен удар в китката. Дулото се насочи нагоре и куршумът се заби в стената на ямата.

В следващия миг непознатият почувствува как ръката на златотърсача сграбчи китката му. Борбата сега се водеше за револвера. Всеки един се стремеше да го насочи в тялото на другия. Пушекът в ямата започна да се разсейва. Легнал по гръб, непознатият взе да различава слабо предметите. Но внезапно той бе заслепен от шепа пръст, хвърлена нарочно в очите му. От това неочаквано действие той разтвори пръсти и изпусна револвера. В следващия миг той почувствува съкрушителен удар в главата си, а след това всичко потъна в мрак.

Златотърсачът стреля отново, и отново, докато изстреля всички патрони. След това захвърли револвера настрани и като дишаше тежко,

седна върху краката на мъртвеца.

Златотърсачът хълцаше и едва поемаше дъха си.

– Мръсен пор – едва изговори той, – да се влачи подире ми, да ме остави да работя и след това да стреля в гърба ми.

Той едва не заплака от яд и изтощение, след това се вгледа в лицето на мъртвеца. То бе така засипано с пръст и чакъл, че бе трудно, да се разпознаят чертите му.

– Никога не съм го виждал преди – реши златотърсачът, като довърши прегледа. – Обикновен крадец, да го вземе дяволът. Да стреля в гърба ми! В гърба ми!

Той разкопча ризата си и опипа лявата страна на гърдите и гърба си.

– Куршумът е преминал през месото, но раната не е опасна – си каза радостно. – Много добре се е прицелил, това не може да се отрече, но при дръпването на спусъка е вдигнал дулото нагоре, псето му с псе. Но и аз го наредих добре! Даже много добре.

Пръстите му опипаха раната, направена от куршума, и по лицето му премина сянка на досада.

– Ще ме боли здравата – каза. – Трябва някак си да се закърпя и да изчезвам оттук.

Той изпъзля от ямата и се спусна по хълма към своя стан. След половин час се завърна, като водеше след себе си товарния си кон. Под отворената му риза се виждаше грубата превръзка, която бе направил на раната си. Движеше бавно и с мъка лявата си ръка, но въпреки това си служеше с нея.

Прекара въжето, с което превързваше своя вързоп, под рамената на мъртвеца и така успя да го измъкне от ямата. След това започна да прибира златото. Няколко часа той работи упорито, често спираше, за да отпочине схванатото му рамо, и тогава възкликваше:

– Да стреля в гърба ми, мръсният му пор! Да стреля в гърба ми!

Когато очисти всичкото злато от пръстта и го зави на сигурно място в няколко вързопи, загънати в одеяла, той пресметна стойността му.

– Да ме вземат мътните, ако тук няма четиристотин паунда – заключи той. – Да кажем, че двеста паунда са кварц и земя, това означава, че остават двеста паунда чисто злато. Ей, Бил, събуди

се! Двеста паунда злато! Четиридесет хиляди долара! И това е твое... всичкото е твое!

От удоволствие се почеса по главата и пръстите му напипаха някаква незабелязана дотогава драскотина. Пръстите му зашариха по нея.

Тази драскотина на главата му бе направил вторият куршум.

Той пристъпи гневно към мъртвеца.

– Ах, ти! – извика заплашително. – Но добре те наредих аз тебе! Ще бъдеш погребан както подобава. Ти нямаше да направиш и половината от това за мен.

Той дотътри тялото до ямата и го хвърли в нея. То падна на дъното с тъп удар и главата се обърна с лицето нагоре. Златотърсачът се взря в него.

– А ти да стреляш в гърба ми! – каза той с укор.

Зари дупката с кирката и лопатата. След това натовари златото на коня. Товарът бе доста тежък за животното, затова, когато стигна до стана, той прехвърли част от него върху коня за езда. Дори и така човекът се видя принуден да изхвърли част от снаряжението си – кирката, лопатата, коритото за промиване, храна и кухненски съдове и разни други дреболии.

Слънцето се бе издигнало в зенита, когато подкара конете си през гъсталака от диви лози и пълзящи растения. За да изкачат големите обли камъни, конете се принудиха да се изправят на задните си крака и да се борят слепешката с гъсто оплелите се растения. Веднъж конят за езда падна тежко на земята и човекът свали вързопа от гърба му, за да може животното да се изправи на крака. Когато конят продължи отново пътя си, човекът провря глава през гъсталака и погледна нагоре към хълма.

– Гаден пор! – каза той и се скри.

От зеления гъсталак долиташе шум от прашене и чупене на клони. Дръвчетата се поклащаха напред-назад и отбелязваха пътя на животните през гъсталака. Чуваше се дрънчене от подковани копита о камъни, а от време на време и резки команди. След това човекът запя:

Обърни се, погледни
този куп от добрини...

Ти греха презираш, зная!

Хвърляй тежката торба с греховете от гърба – утре сутрин ще си в рая!

Песента постепенно заглъхваше и заедно с тишината наоколо се промъкваше и духът на пролома. Поточето отново зашептя сънливо, дочу се приспивното жужене на планинските пчели. В напоения с аромат въздух започна да прехвърква снежнобелият мъшец на тополите. Пеперудите затрептяха между дърветата и спокойните слънчеви лъчи се разлияха наоколо. Само следите на конските копита върху поляната и разкъсаната гръд на хълма останаха да напомнят за бурния живот, който бе

нарушил покоя на пролома и бе отшумял нататък.

КРАЙ

Jack London
All Gold Canyon, 1905

Източник: <http://dubina.dir.bg>
Сканиране и обработка: Сергей Дубина, 1 юни 2003

Публикация:

Джек Лондон, Разкази и новели
Книгоиздателство „ГЕОРГИ БАКАЛОВ“, ВАРНА, 1987
Анелия Бошнакова, Сидер Флорин, преводачи, 1987
Борис Дамянов, Желяз Янков, Сидер Флорин, Тодор Вълчев, преводачи, 1963

Свалено от „Моята библиотека“ [<http://purl.org/NET/mylib/text/2208>]